

УДК 159.929:591.5

GLOBAL EXPERIENCE OF USING HORSES FOR THE REHABILITATION OF MILITARY PERSONNEL

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ КОНЕЙ ДЛЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ

Goncharenko I.V. / Гончаренко І.В.*d. agricultural s., prof. / д.с.-г.н., проф*

ORCID: 0000-0002-5480-1378

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,**Heroyiv Oborony st., 15, Kyiv - 03041**Національний університет біоресурсів і природокористування України,**Київ, вул. Героїв оборони. 15, 03041***Pohribna A.V. / Погрібна А.В.***student / студентка**National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,**Heroyiv Oborony st., 15, Kyiv - 03041**Національний університет біоресурсів і природокористування України,**Київ, вул. Героїв оборони. 15, 03041*

Анотація. Стаття присвячена світовому досвіду застосування коней для реабілітації військовослужбовців. У роботі розглядається іпотерапія як метод психофізичної реабілітації, що базується на лікувальному впливі взаємодії людини з конем. Основна увага приділяється аналізу ефективності цього методу для відновлення психологічного стану, рухових функцій та соціальної адаптації військових, які пережили травматичні події.

Ключові слова: іпотерапія, реабілітація військових, психофізична реабілітація, психологічний стан, рухові функції, соціальна адаптація, світовий досвід.

Вступ.

Реабілітація військовослужбовців, які зазнали фізичних і психологічних травм під час бойових дій, є однією з найактуальніших проблем сучасної медицини, психології та соціальної підтримки. У результаті участі у бойових операціях військові часто стикаються з різними формами травматичного досвіду, що призводить до розвитку посттравматичного стресового розладу, порушень психоемоційного стану, зниження фізичної активності та ускладнень у соціальній адаптації. Ці фактори значно знижують якість життя комбатантів і перешкоджають їх повноцінному поверненню до цивільного чи професійного середовища [1].

У пошуку ефективних методів комплексної реабілітації все більшої популярності набуває іпотерапія - терапевтична взаємодія людини з конем. Цей метод поєднує фізичні, психологічні та соціальні компоненти лікування,

дозволяючи одночасно впливати на рухові функції, емоційний стан та комунікативні навички учасників реабілітаційного процесу. Іпотерапія ґрунтується на принципі терапевтичної взаємодії: контакт із твариною стимулює фізичну активність, розвиває координацію рухів, покращує рівновагу та м'язовий тонус, а також сприяє емоційній стабілізації і формуванню впевненості у собі [3].

Світовий досвід застосування коней у системах реабілітації військових показує високу ефективність цього методу. У багатьох країнах, таких як США, Велика Британія, Німеччина та Канада, іпотерапія включена до програм комплексної реабілітації ветеранів. Дослідження свідчать, що регулярні заняття з конем сприяють зниженню рівня тривожності та депресії, відновленню моторних навичок після травм, а також поліпшенню соціальної адаптації завдяки розвитку навичок комунікації та роботи в групі. Особливу увагу приділяють також психоемоційній складовій, адже взаємодія з конем допомагає військовим відчувати підтримку, встановити позитивний контакт і відновити довіру до соціального оточення.

Важливим аспектом світового досвіду є інтеграція іпотерапії у багатокомпонентні реабілітаційні програми, де поєднуються фізіотерапія, психотерапія, соціальна адаптація та професійна реабілітація. Такий комплексний підхід дозволяє досягати більш стійких результатів і забезпечує всебічну підтримку комбатантів у процесі відновлення після травматичних подій.

Отже, дослідження світового досвіду застосування коней для реабілітації військових є надзвичайно актуальним. Воно дозволяє не лише оцінити ефективність іпотерапії як окремого методу, але й визначити перспективи її інтеграції в національні програми реабілітації ветеранів та військовослужбовців, що пережили травму. Вивчення успішних практик інших країн сприяє оптимізації підходів до відновлення фізичного та психоемоційного стану військових, поліпшенню їхньої соціальної адаптації та підвищенню якості життя після служби.

Метою цієї статті є дослідження світового досвіду застосування коней у системі комплексної реабілітації військовослужбовців та аналіз ефективності іпотерапії для відновлення їх психологічного стану, рухових функцій і соціальної адаптації після травматичних подій.

Основна проблема дослідження.

Реабілітація військовослужбовців після бойових дій та травматичних подій є важливою складовою сучасних програм відновлення фізичного, психологічного та соціального здоров'я комбатантів. Військові, які пережили бойові дії, часто стикаються з комплексними наслідками травми, включно з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР), депресивними станами, зниженням рухових функцій та проблемами соціальної адаптації. Ці проблеми значно впливають на якість життя ветеранів та ускладнюють їх повернення до цивільного життя та професійної діяльності [2, с. 5].

Іпотерапія, або лікувальна верхова їзда, стає одним із перспективних методів комплексної реабілітації військових. Вона поєднує фізичні, психологічні та соціальні аспекти впливу, забезпечуючи одночасне відновлення рухових функцій, емоційної стабільності та комунікативних навичок [7, с. 42]. Наукові дослідження та практичний досвід у різних країнах світу демонструють, що регулярні сеанси іпотерапії сприяють покращенню координації рухів, рівноваги, м'язового тону та загальної фізичної витривалості військовослужбовців (див. рис. 1) [4, с. 47].

Психологічний ефект іпотерапії базується на безпосередній взаємодії людини з твариною. Контакт із конем стимулює емоційне відновлення, зменшує рівень тривожності, депресії та агресивних проявів, допомагає у формуванні почуття впевненості у собі та соціальної компетентності [5, с. 80]. Дослідження показують, що іпотерапія дозволяє учасникам відчути підтримку, що надзвичайно важливо для осіб, які пережили травматичні події, і сприяє позитивним змінам у поведінці та міжособистісних контактах [4, с. 50; 5, с. 85].

У світі досвід використання іпотерапії у реабілітації військових активно розвивається. У США та Великій Британії іпотерапія інтегрована у програми для

Рисунок 1 - Кобила Ірка веде 36-річного Дмитра під час сеансу терапевтичної верхової їзди. (Heidi Levine for The Washington Post)

Джерело: <https://www.stripes.com/theaters/europe/2022-09-02/ukrainian-war-amputees-horse-therapy-7191858.html>

ветеранів, що включають як фізичну, так і психологічну реабілітацію. У цих країнах методи іпотерапії доповнюються фізіотерапією, психотерапією та соціальною адаптацією, що дозволяє досягати більш стабільних і тривалих результатів [4, с. 55]. Крім того, іпотерапія демонструє високу ефективність у відновленні військовослужбовців після черепно-мозкових травм та інших фізичних ушкоджень, оскільки верхова їзда включає комплексні рухові навантаження, що покращують координацію та баланс [6, с. 224].

Значна увага у світовому досвіді приділяється психологічній складовій іпотерапії. Встановлено, що взаємодія з конем забезпечує терапевтичний ефект через емоційне залучення, що дозволяє ветеранам відновлювати внутрішню рівновагу, контролювати стресові реакції та знижувати прояви тривожності. Крім того, робота з конем формує у військовослужбовців навички відповідальності, терпіння та самоконтролю, що сприяє успішній соціальній

адаптації та поверненню до активного життя у суспільстві [5, с. 78; 7, с. 120].

У країнах Європи, таких як Німеччина та Нідерланди, іпотерапія використовується не лише для лікування фізичних ушкоджень, а й як засіб психотерапевтичного впливу. Тут активно застосовують програми для ветеранів із ПТСР, де верхова їзда поєднується з груповою психотерапією, когнітивно-поведінковими техніками та соціальним тренінгом. Такий комплексний підхід дозволяє досягати стійкого поліпшення психоемоційного стану та зменшення симптомів посттравматичних розладів [4, с. 53; 5, с. 88].

Особливістю світового досвіду є системність та індивідуальний підхід до реабілітації. Кожна програма іпотерапії враховує стан конкретного учасника, характер травм, психологічний профіль та рівень фізичної підготовки. Такий підхід дозволяє ефективно комбінувати рухові навантаження та психотерапевтичну роботу, забезпечуючи комплексне відновлення фізичного та психоемоційного стану [6, с. 225].

Цзерава Д. М. також відзначає значний психотерапевтичний ефект іпотерапії: робота з конем допомагає знижувати рівень агресії та тривожності, відновлювати емоційну регуляцію та формувати навички самоконтролю [7, с. 128]. Такий підхід дозволяє ветеранам не лише адаптуватися до повсякденного життя, а й підвищує їхню мотивацію до активної участі у соціальному середовищі.

Світовий досвід показує, що іпотерапія може бути корисною і для військових із фізичними травмами, включно з черепно-мозковими ушкодженнями та порушенням моторики. Хандогіна О. відзначає, що верхова їзда стимулює роботу великих груп м'язів, покращує координацію, рівновагу та витривалість, що робить методику універсальним інструментом реабілітації [6, с. 225].

Важливо зазначити, що іпотерапія має також соціальний ефект. Взаємодія з конем у груповому середовищі сприяє розвитку навичок комунікації, соціальної взаємодії та командної роботи. Це особливо важливо для військових, які часто переживають соціальну ізоляцію або втрату довіри до оточення після

травматичних подій. Світові практики підтверджують, що такі заняття знижують відчуття самотності та сприяють відновленню соціальних зв'язків [4, с. 56; 5, с. 210].

Аналіз світового досвіду застосування коней для реабілітації військових демонструє високу ефективність іпотерапії як методу комплексного впливу на фізичний, психологічний та соціальний стан учасників. Метод поєднує лікувальні, психотерапевтичні та соціально-адаптивні компоненти, забезпечуючи всебічне відновлення комбатантів після травматичних подій. Перспективи розвитку цього напрямку в Україні пов'язані з інтеграцією іпотерапії у національні програми реабілітації ветеранів, що дозволить впроваджувати світові практики та підвищувати ефективність відновлювальних заходів.

Висновки.

Аналіз світового досвіду застосування коней для реабілітації військовослужбовців свідчить про високу ефективність іпотерапії як комплексного методу, який одночасно впливає на фізичний, психологічний та соціальний стан учасників. Дослідження показують, що регулярні сеанси лікувальної верхової їзди сприяють відновленню координації рухів, рівноваги, м'язового тону та загальної фізичної витривалості військових.

Психологічний ефект іпотерапії є не менш значущим. Взаємодія з конем сприяє зниженню рівня тривожності, депресивних проявів та агресивної поведінки, покращує емоційну регуляцію та підвищує самооцінку учасників.

Світова практика демонструє значення індивідуалізованого підходу до учасників: ефективність програми залежить від врахування психофізичного стану кожного військового, рівня його травматизації, фізичних можливостей та особистісних характеристик. Крім того, групові заняття з конем сприяють соціальній адаптації, відновленню довіри до оточення, розвитку комунікативних навичок та здатності до співпраці, що є важливим аспектом реабілітації ветеранів.

Таким чином, іпотерапія у поєднанні з іншими методами реабілітації

(фізіотерапією, психотерапією, соціальною адаптацією) є ефективним засобом комплексного відновлення військовослужбовців після бойових травм. Впровадження іпотерапії в національні програми реабілітації в Україні дозволить адаптувати світові практики та підвищити результативність заходів із відновлення фізичного та психологічного здоров'я ветеранів.

Загалом, досвід застосування коней для реабілітації комбатантів підтверджує, що методика поєднує фізичне, психоемоційне та соціальне відновлення в одному комплексі, забезпечуючи всебічну підтримку та сприяючи успішній інтеграції військовослужбовців у суспільство.

Література:

1. Goncharenko I. Hippotherapy in the context of modern methods of rehabilitation. Book of Proceedings / XIV International Scientific Agriculture Symposium "AGROSYM 2023", Jahorina, October 05 - 08, 2023. - El. zbornik. - East Sarajevo : Faculty of Agriculture, 2023. P. 926-930.

2. Гершанов О. Основи роботи із травмою. Робота із травмою та втратою. Основи супервізії : робочі матеріали учасників тренінгів. 2018. URL: <https://rm.coe.int/osnovu-raboty-z-travmoi-ukr/1680a035d8> (дата звернення: 21.10.2025).

3. Гончаренко І.В., Видрик А.В. «Реабілітаційна психологія» в навчальному процесі. Materials of the 38th International Scientific and Practical Conference «MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF SCIENCE: STATUS, PROBLEMS, DEVELOPMENT TRENDS» (Матеріали XXXVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ» (November 7, 2023, Brno, (Czech Republic). С. 137-141.

4. Іванченко М. Іпотерапія як метод реабілітації: міжнародний досвід та перспективи розвитку в Україні. Науковий журнал реабілітації, 2019. С. 45-58.

5. Довгопола А. Вплив іпотерапії на психологічний стан військовослужбовців з ПТСР. Журнал психологічної допомоги, 2020. С. 77-89.

6. Хандогіна О. Перспективні напрямки розвитку адаптивного кінного спорту для осіб зі спеціальними потребами. Становлення особистості дитини в умовах сучасного розвитку суспільства: соціальнопедагогічний, психологічний, корекційний і медичний аспекти : НАУКА. ОСВІТА. МОЛОДЬ. 2025 - 383 - матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (2018, Полтава). Полтава : ТОВ «АСМІ», 2018. С. 223–226. 5

7. Цвєрава Д. М. Іпотерапія. Лікувальна верхова їзда. Київ : ООО «ІД Український», 2023. 342 с.

References.

1. Goncharenko I. Hippotherapy in the context of modern methods of rehabilitation. Book of Proceedings / XIV International Scientific Agriculture Symposium "AGROSYM 2023", Jahorina, October 05 - 08, 2023. - El. zbornik. - East Sarajevo : Faculty of Agriculture, 2023. P. 926-930.

2. Hershmanov O. Fundamentals of Working with Trauma. Working with Trauma and Loss. Basics of Supervision: Workshop Materials for Training Participants. 2018. URL: <https://rm.coe.int/osnovu-raboty-z-travmoi-ukr/1680a035d8> (accessed: 21.10.2025).

3. Goncharenko I.V., Vydryk A.V. "Rehabilitation psychology" in the educational process. Materials of the 38th International Scientific and Practical Conference «MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF SCIENCE: STATUS, PROBLEMS, DEVELOPMENT TRENDS». (November 7, 2023, Brno, (Czech Republic). P. 137-141.

4. Ivanchenko M. Hippotherapy as a Rehabilitation Method: International Experience and Prospects for Development in Ukraine. Scientific Journal of Rehabilitation, 2019. P. 45-58.

5. Dovhopola A. The Influence of Hippotherapy on the Psychological State of Military Personnel with PTSD. Journal of Psychological Assistance, 2020. P. 77-89.

6. Khandohina O. Prospective Directions in the Development of Adaptive Equestrian Sports for People with Special Needs. Formation of the Child's Personality in the Context of Modern Societal Development: Socio-Pedagogical, Psychological, Correctional, and Medical Aspects: SCIENCE. EDUCATION. YOUTH. 2025 - 383 - Materials of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference (2018, Poltava). Poltava: LLC "ASMI", 2018. P. 223–226.

7. Tswerava D. M. Hippotherapy. Therapeutic Horse Riding. Kyiv: LLC "ID Ukrainian", 2023. 342 p.

Abstract. This article is devoted to the study and analysis of the application of hippotherapy in the comprehensive rehabilitation of military personnel. Hippotherapy, also known as therapeutic horseback riding, is increasingly recognized as an effective method for restoring physical, psychological, and social well-being among veterans who have experienced combat-related trauma. The therapeutic effect of hippotherapy is based on the interaction between the human and the horse, which provides both physical stimulation and emotional support. Riding and handling horses in structured therapeutic sessions engage major muscle groups, enhance motor coordination, improve balance and posture, and contribute to overall physical recovery. At the same time, the emotional and psychological aspects of working with horses promote the reduction of stress, anxiety, and symptoms associated with post-traumatic stress disorder (PTSD), including depression, irritability, and social withdrawal.

International experience demonstrates that hippotherapy is most effective when it is integrated into a holistic rehabilitation program that combines physical therapy, psychological counseling, and social adaptation activities. Studies indicate that individualized therapeutic plans, which consider

the participant's physical condition, psychological profile, and the nature of experienced trauma, significantly increase the effectiveness of rehabilitation. Group sessions with horses additionally foster social skills, cooperation, and trust, providing a supportive environment for veterans who may struggle with isolation or difficulty reintegrating into civilian life.

The article also highlights global best practices in the implementation of hippotherapy programs. In countries such as the United States and the United Kingdom, hippotherapy has been integrated into national rehabilitation programs for veterans, demonstrating positive outcomes in both physical recovery and mental health stabilization. The combination of movement-based therapy and emotional engagement with horses creates a unique therapeutic environment, enhancing motivation, self-efficacy, and resilience among participants.

This study emphasizes the potential of hippotherapy as a cost-effective and multidimensional method of rehabilitation that can be adapted to national programs, including in Ukraine. By combining physical exercise, emotional regulation, and social engagement, hippotherapy offers a comprehensive approach to supporting military personnel after combat experiences. The positive outcomes observed in international practice suggest that the wider adoption of hippotherapy could significantly improve the quality of life, emotional stability, and social reintegration of veterans worldwide.

Key words: *hippotherapy, rehabilitation, military personnel, post-traumatic stress disorder, psychological recovery, motor function, social adaptation*